

NIEUWE BIOGRAAF VAN
 DICHTERES ALICE NAHON
 STOND VOOR VERRASSINGEN

“Alice was bijna
 zeker zwanger”

75 jaar na haar dood zijn de meningen over de jonggestorven dichteres Alice Nahon (1896-1933) nog steeds verdeeld. Immens populair - 250.000 bundels verkocht - bij de ene, schrijfster van karamellenpoëzie voor de andere. Een halve heilige voor de derde, het lief van half artistiek Vlaanderen voor de vierde. Manu van der Aa studeerde vijf jaar op 'de zieke nachtegaal' en komt nu met een lijvige biografie met ettelijke verrassingen. **Boris Rousseuw** sprak met hem.

De bekendste foto van Alice Nahon. En haar bekendste vers.

‘t Is goed in
 ‘t eigen hert
 te kijken
 Nog even
 vóór het
 slapen gaan,
 Of ik van
 dageraad
 tot avond
 Geen enkel hert
 heb zeer gedaan

Hoe ben je bij Alice Nahon terechtgekomen?

Ik hoorde voor het eerst van haar via mijn moeder, die zoals vele van haar generatiegenoten enkele gedichten van Nahon uit het hoofd kent. Later kwam ik Alice Nahon tegen in mijn onderzoek naar E. du Perron, Gerard Walschap en Michel Seuphor. Ik vroeg mij af wat deze heren toch in een zogezegde 'seut' als Alice Nahon zagen. Dat onderzoek is dus een beetje uit de hand gelopen.

Er zijn toch heel wat "betere" Vlaamse schrijvers uit dezelfde generatie die nog wachten op een biografie, zoals Herman Teirlinck en Ernest Claes.

Nest Claes staat ook hoog op mijn verlanglijstje. Alice Nahon sprak me veel meer aan. Bovendien verdient een dichteres die een kwart miljoen bundels verkocht ook aandacht als literair fenomeen - zeker wanneer blijkt dat haar levensverhaal zoals dat tot nu toe bekend was van geen kanten klopt.

U schrijft dat u géén fan bent van haar gedichten. Waar haalt u dan de energie om al dat saaie opzoekingswerk te doen?

Ik moet zeggen dat ik ondertussen mijn mening over de poëzie van Nahon heb bijgesteld. De manier waarop Vitalski (of all people!) tijdens de Nahonherdenking van 11 juli in het Letterenhuis enkele van haar gedichten voorlas, heeft me verrast en ervan overtuigd dat haar poëzie toch nog zekere kwaliteiten heeft. Dat heeft echter weinig te maken met mijn opzoekwerk: ik zocht naar de vrouw achter de gedichten, en die is algemeen interessant.

Hebt u nog kunnen spreken met mensen die haar persoonlijk gekend hebben?

Ja, in de tijd van mijn Du Perron-onderzoek heb ik haar jongste zus en broer nog gesproken, maar die zijn ondertussen overleden. Ik had ook contact met enkele kinderen van dokter Arthur de Groodt die met Alice op Cantecroy woonden, maar uiteraard waren zij toen erg jong. Je merkt ook dat oude herinneringen niet meer betrouwbaar zijn.

Hoe betrouwbaar zijn de geschreven bronnen?

Nahon zelf was erg openhartig in haar brieven. En verder merk je snel of iemand betrouwbaar is of niet. Als Geert Pynenburg suggereert dat ze een relatie had met een priester, hecht ik daar waarde aan, omdat hij haar het beste gekend heeft en omdat zijn andere uitspraken over haar ook kloppen.

Over haar mogelijke abortus in 1931 is er geen zekerheid, terwijl dat voor een biografie over een vrouw toch wel essentieel is?

Deze periode was te cruciaal om onbesproken te laten. Dat vond ook mijn promotor (deze biografie is als proefschrift verdedigd aan de Rijksuniversiteit Groningen, red.). Aan de hand van circumstantial evidence ben ik er toch in geslaagd

een overtuigende hypothese te formuleren. Dat Nahon in die tijd zwanger is geweest, is voor mij zo goed als zeker. De vraag of ze een miskraam of een abortus heeft gehad, laat ik open. Theoretisch bestaat ook de mogelijkheid dat ze toch een kind op de wereld heeft gezet dat ze dan bijvoorbeeld voor adoptie heeft afgestaan - maar daarvoor vond ik geen enkele aanwijzing. Dat we sommige dingen, 75 jaar na haar overlijden, nooit meer te weten zullen komen, is iets waar elke biograaf mee moet leven. Het belangrijkste is dat je met de beschikbare gegevens een coherent verhaal kan maken. En dat is mij hopelijk gelukt.

Wat maakt uw biografie bijzonder?

Het belangrijkste is dat mijn biografie gebaseerd is op degelijk onderzoek. Ik ben van nul begonnen en heb mij zoveel mogelijk gebaseerd op originele documenten. Ik heb ook redelijk wat correspondentie in privéarchieven en -verzamelingen gevonden.

Er zitten nog verrassingen in het boek, zoals haar relatie met verpleegster Anne Voeten. Mogen we Alice biseksueel noemen?

Mm, moeilijk, maar ik denk het wel. Als ze in onze tijd geleefd zou hebben, dan zou ze er, denk ik, geen geheim van gemaakt hebben. Voor mij is het feit dat Voeten zelf de relatie zo lang geheim heeft gehouden, het bewijs dat er iets aan de hand was.

Ook een verrassing: ze had helemaal geen tbc, maar bronchitis.

Dat ze geen tbc had was eigenlijk al lang geweten, maar om een af andere reden bleef dat foutieve gegeven steeds maar weer opduiken. En haar medische problemen werden hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door een aangeboren hartafwijking.

Haar vader was haar liever kwijt dan rijk. Op haar dertiende moest ze al een jaar weg, naar familie in Putte. Had ze ADHD of zo?

Ik denk dat alle tien de kinderen Nahon nogal druk waren, maar misschien was Alice iets erger dan de anderen. Hoewel ik weinig weet over haar broers en zussen. Er zitten er enkele bij die ook een en ander hebben meegemaakt.

De relatie met haar vader was moeilijk.

Gerard Nahon - een zuinige Nederlander - was duidelijk de man die het gezin bestuurde, vooral op zakelijk gebied. Zo bekeek hij de situatie met Alice ook: hij had haar liever in een sanatorium dan thuis omdat dat betaald werd door het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen (nu het OCMW, red.). Nahon was immers ziek geworden toen ze in dienst was van het Bestuur. Later verdiende Nahon goed haar kost met haar dichtbundels en

Biograaf Manu van der Aa.

optredens, maar ze had een gat in haar hand. Vader Nahon wilde voorkomen dat ze haar geld verbraste en hij weer voor haar zou moeten opdraaien. Haar vader heeft het zeker allemaal goed bedoeld, maar zijn methodes waren nogal drastisch, wat rond 1928 tot een breuk heeft geleid met haar ouders.

Mogen we concluderen dat Alice als kind te weinig liefde kreeg en dat ze daarom altijd over liefdesdijner schreef en ook zelf altijd naar liefde op zoek was?

Dat denk ik wel. Alleen weet ik niet of het zo simpel is: er kunnen een boel andere ons onbekende factoren meege-

speeld hebben.

Wie heeft eigenlijk dat beeld van hele of halve heilige gecreëerd? Iedereen wist toch dat ze promiscue was?

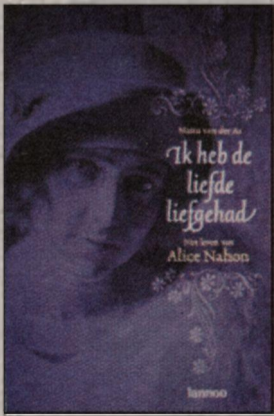
Ja, zeker in het artistieke wereldje wist iedereen wat Alice allemaal uitspookte. Blijkbaar bestond er een ongeschreven regel dat daar in het openbaar over gezwegen werd. Onthullingen over Nahons gedrag zouden natuurlijk ook een heleboel (getrouwde) mannen in opspraak gebracht hebben. Daarnaast was er het commerciële aspect: Nahon was als halve heilige succesvol in de markt gezet en haar vader, die ook haar uitgever was, wilde dat zo houden. Hier kwam pas in 1928 verandering in toen Prosper Verheyden zich ging bemoeien met de vormgeving van haar derde bundel *Schaduw*.

Op gewone foto's in gezelschap is ze altijd aan het lachen, op de geposeerde foto's in de dichtbundels kijkt ze serieus. Werkte ze zelf actief mee aan de mythe?

In het begin zeker en vast, op advies ongetwijfeld van haar vader. Dat begon haar na verloop van tijd danig tegen te steken en toen ze in Mechelen een zelfstandig bestaan probeerde op te bouwen ging ze tegen die mythevorming in, bijvoorbeeld door in *Schaduw* geen portretfoto te laten opnemen.

Waarom lopen Vlaams-nationale kringen nog steeds zo hoog met haar op, terwijl ze nauwelijks Vlaamsgezinde gedichten geschreven heeft?

Niet om Nahons Vlaamsgezinde acties dus, daarvoor had men beter Paul van Ostaijen geadopteerd. Wellicht is het dat mythische beeld van halve heilige dat aanspreekt: zij zien in haar blijkbaar een vrouw die haar volk en land (Vlaanderen) 'diende'. Maar zeker ook zijn ze gecharmeerd door haar eenvoudige, traditioneel vormgegeven verzen die primaire gevoelens aanspreken. Maar het zal inmiddels duidelijk zijn dat Alice Nahon verre van een Vlaams-nationale modelvrouw was.

Manu van der Aa, Ik heb de liefde liefgehad, het leven van Alice Nahon. Lannoo, 326p, 22,50 euro.

Van der Aa stelt zijn biografie donderdag 13 november om 19.30u voor in het Antwerpse Letterenhuis.